

تحلیل محتوای آیات و روایات هدیه های آسمانی ابتدایی از منظر

ساحت های ششگانه تربیت

سیدامیر رحیمی ناصر آباد^۱، برزو جمالیان زاده^۲، حسین رزم خواه^۳

۱- دانشجوی مقطع کارشناسی، رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید ایزدپناه یاسوج

۲- دکترای زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شیراز، مدرس دانشگاه فرهنگیان

۳- دانشجوی مقطع کارشناسی، رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی

دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید ایزدپناه یاسوج

نام نویسنده مسئول:

سیدامیر رحیمی ناصر آباد

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف تحلیل محتوای آیات و روایات کتاب های هدیه آسمانی ابتدایی بر اساس ساحت های تربیتی در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و به روش تحلیل محتوای کیفی و مفهومی صورت پذیرفته است. بررسی کتاب های هدیه های آسمانی ابتدایی نشان داد که در ۷۴ مورد به ساحت تربیتی اعتقادی عبادی اخلاقی، ۴۴ مورد به ساحت تربیتی اجتماعی سیاسی، ۹ مورد ساحت تربیتی اقتصادی، ۳ مورد ساحت تربیتی زیبایی شناختی و هنری، ۸ مورد ساحت تربیتی زیستی بدنی و در ۶ مورد به ساحت تربیتی علمی فناورانه توجه شده است. نتایج بررسی نشان می دهد در آیات و روایات هدیه های آسمانی به همه ساحت های تربیتی به طور متوازن پرداخته نشده است.

کلیدواژه ها: ساحت های ششگانه تربیت، هدیه های آسمانی، سند تحول بنیادین، تحلیل محتوا

مقدمه

امروزه نقش مهم تربیت به ویژه تربیت دینی بر هیچ کس پوشیده نیست. با تربیت استعداد های انسان شکوفا و نظام ارزشی و اهداف انسان هدایت می شود. دین تنها منبع مطمئنی است که با نگاه جامع به ویژگی ها و استعداد های انسان و همه ابعاد زندگی او، انسان را به والاترین ارزش ها، نگرش ها، کمال حقیقی و شکوفایی بهتر و صحیح تر استعداد ها رهنمون می سازد. از این رو در نظام تربیتی ما، تربیت دینی نسل جوان و دانش آموز اصلی و مهم است و منشا دغدغه و نگرانی رایج بسیاری از علما و مسئولان تلقی می شود. (عابدی و همکاران، ۱۳۹۷)

در جامعه امروزی کیفیت بخشی نظام آموزشی از طریق برنامه درسی به عنوان یکی از مولفه های اساسی در ملت سازی یک کشور یک ضرورت محسوب می شود. برنامه درسی کیفی و جامع می تواند موجب توسعه مهارت های زندگی و مهارت های کلان و انتقادی در دانش آموزان باشد و مهارت های تعاون، بصمیم گیری، حل مسیله، ارتباطات اجتماعی و مقابله با فشارهای روانی را در دانش آموزان در سراسر زندگی گسترش دهد؛ بنابراین کیفی کردن برنامه درسی موجود و دادن مهارت های بیشتر به دانش آموزان دوره ابتدایی با استفاده از نظریه پرداز علمی و آماده کردن دانش آموزان به عنوان یک شهروند متعهد برای زندگی بهتر در قرن ۲۱ و مقابله با چالش های آن در دوره ابتدایی از اهمیت ویژه ای برخوردار است. (نورانی، ۱۳۸۰)

هدایت اسلامی، هدایتی برای رشد و تعالی همه ابعاد وجودی و گرایش های فطری است و در شخصیت یکپارچه آدمی تحقق می یابد. تنوع موضوعات دینی که شامل موضوعات اعتقادی، اخلاقی، عرفانی، رفتار و آداب، سلوک عبادی و برنامه های اجتماعی است، از یک طرف و ساحت های وجودی انسان از طرف دیگر کمتر میتوان سراغ آن را گرفت. نگاهی مختصر به قرآن کریم، این تنوع در شیوه را به ما نشان می دهد. (راهنمای معلم هدیه های آسمانی چهارم)

در این سند مفهوم تربیت در جامع ترین صورت خود به عنوان فرایندی جامع که به صورت امری واحد و یک پارچه و در هم تنیده، با تحول تمام ابعاد وجودی انسان را در بر می گیرد، دیده شده است. بدیهی است که به لحاظ منطقی هیچ یک از بخش های زیر مجموعه این فرایند جامع، نمی تواند در عرض آن تلقی شوند. در پیشینه علمی و فرهنگی ما، از گذشته های دور، تربیت شامل تمام اجزای فرایندی است که زمینه تحول اختیاری و آگاهانه ی آدمی را فراهم می کند. لذا نه تنها به لحاظ گستره مفهومی نیاز به واژه مکملی مانند تعلیم ندارد، بلکه به نظر می رسد استفاده از هرگونه واژه ای در عرض این کلمه تقلیل این مفهوم گسترده به بخش هایی از آن و نیز باعث نگرش تفکیکی به این فرایند یک پارچه و در هم تنیده خواهد شد. (ابراهیم زاده، ۱۳۸۳: ۲۵)

مطابقت محتوای کتاب درسی متناسب با سند تحول بنیادین و ساحت های ششگانه تربیت بسیار مهم است. از آنجایی که دین اسلام تربیت همه جانبه آدمی را در برمی گیرد و آیات و روایات زیادی مر تبط با ساحت های تربیتی گوناگون آدمی وجود دارد انتظار می رود در کتاب های درسی علی الخصوص هدیه های آسمانی به طور متوازن به ساحت های تربیتی مختلف پرداخته شود.

پیشینه پژوهش:

۱- رضانی و همکاران: در مقاله ای تحت عنوان «تحلیل محتوای کتاب علوم سوم ابتدایی با تاکید بر ساحت های ششگانه تعلیم و تربیت» به این نتیجه رسیده است که در کتاب درسی علوم سوم ابتدایی به طور متوازن به همه ساحت ها پرداخته نشده است و حتی در ساحت هایی که بیشتر مورد توجه بوده و همین طور سایر ساحت ها، به مقوله های سطحی پرداخته شده و فقط ذر موارد اندکی به مقوله های مهم ساحت ها پرداخته شده است.

۲-مهران ظهراپی اصل و همکاران:در مقاله ای تحت عنوان «بررسی اشعار کتب فارسی دبستان بر اساس ساحت های ششگانه تربیت نتیجه گیری کرده است که در مجموع ۱۹۲ مرتبه به ساحت های ششگانه تربیت توجه شده است و از میان ساحت های ششگانه تربیت، مصادیق بیشتری از مولفه های ساحت اعتقادی، عبادی و اخلاقی دیده می شود.

۳-محمد پویا و همکاران:در مقاله ای تحت عنوان «تحلیل محتوای نهج البلاغه بر اساس ساحت های ششگانه ی تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» نتیجه گیری کرده است که ارتباط زیادی بین ساحت های تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و نهج البلاغه، به عنوان یکی از متون اسلامی ارزشمند وجود دارد.

۴-شیروانی شیر و همکاران:در مقاله ای با عنوان «تحلیل محتوای دعای کمیل بر اساس ساحت های ششگانه تربیت» عنوان می دارد که دعای کمیل از جمله منابع دینی است که از نظر تربیتی تاثیر فوق العاده ای بر ابعاد اعتقادی، عبادی، اخلاقی، اجتماعی، زیستی، اقتصادی، زیبایی شناختی و علمی انسان می گذارد. در این دعا می توان مصادیقی یافت که مشخصا به ساحت های مختلف وجودی انسان و در پی آن به ساحت های ششگانه تربیت اشاره دارد.

xxxddd^{۳۹۳}

۳۹۴

۳۹۷

۳۹۸

۳۹

الف)ساحت تربیت اعتقادی عبادی و اخلاقی

این ساحت بر انتخاب آگاهانه و اختیاری دین حق به عنوان آیین زندگی، التزام (عملی) آگاهانه و اختیاری نظام معیار دینی در همه شئون زندگی و تلاش پیوسته برای خودسازی بر اساس نظام معیار دینی (حفظ کرامت و عزت نفس، خویش داشتن داری و مهار غرائز طبیعی، رعایت آداب و کسب صفات و فضائل اخلاقی و پیشگیری از تکوین صفات و ردائل اخلاقی و درمان آن ها) تاکید دارد.(شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۰).

ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است ناظر به رشد و تقویت مرتبه قابل قبولی از جنبه دینی و اخلاقی حیات طیبیه در وجود متربیان و شامل همه تدابیر و اقداماتی است که جهت پرورش ایمان و التزام آگاهانه و اختیاری متربیان نسبت به مجموعه ای از باور ها، ارزش ها، اعمال و صفات اعتقادی، عبادی و اخلاقی و در راستای تکوین و تعالی هویت دینی و اخلاقی ایشان صورت می پذیرد. لذا قلمرو ساحت تربیتی اخلاقی، عبادی و اعتقادی ناظر به خودشناسی و معرفت نسبت به خداوند متعال، معاد، نبوت و پذیرش ولایت رهبران دینی و پیروی از ایشان است که به حق برترین انسان های کامل در طول تاریخ هستند.(سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰)

ب) ساحت تربیت اجتماعی سیاسی

ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی بخشی از جریان رسمی و عمومی ناظر به کسب شایستگی هایی است که متربیان را قادر می سازد تا شهروندانی فعال و آگاه باشند و در فعالیت های اجتماعی و سیاسی مشارکت کنند (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰). این ساحت ناظر به ارتباط مناسب با دیگران، تعامل شایسته با نهاد دولت و سایر نهاد های مدنی و سیاسی، کسب دانش، اخلاق اجتماعی و مهارت های ارتباطی است (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۰).

جامعه پذیری و تربیت سیاسی در همه کشور ها و جوامع، جدای از تفاوت های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی آن ها یکی از کارکرد های مهم مظام آموزش و پرورش، کمک به نظام سیاسی و تداوم حاکمیت است. بسپیری از مربیان و فیلسوفان جدید مانند استوارت میل، جان لاک، رسو و دیویی نقش آموزش و پرورش را از لحاظ ایجاد نظم سیاسی در جامعه مورد توجه قرار داده اند. (شیروانی شیر، حیدری و حسینی، ۱۳۹۹).

ج) ساحت تربیت زیستی بدنی:

ساحت تربیت زیستی و بدنی بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که ناظر به حفظ و ارتقای سلامت و رعایت بهداشت جسمی و روانی متربیان در قبال خود و دیگران، تقویت قوای جسمی و روانی، مبارزه با عوامل ضعف و بیماری حفاظت از محیط زیست و احترام به طبیعت است (سند تحول بنیادین ۱۳۹۳).

اسلام تن پروری به معنای نفس پروری و شهوت پرستی را شدیداً محکوم کرده است اما پرورش بدن به معنای مراقبت و حفظ و سلامت و بهداشت را از واجبات شمرده است و هر نوع عملی را که برای بدن زیان بخ باد را حرام شمرده است. (کهندل، مصطفی لو، ۱۳۹۴).

د) ساحت تربیت زیبایی شناختی و هنری:

این ساحت تربیتی ناظر به رشد قوه خیال و پرورش عواطف و احساسات و ذوق زیبایی شناختی متربیان است. مقصود اصلی دین تنظیم و هدایت انسان در زمینه چهار ارتباط اصیل و ثابتی است ه هر فرد باید به منزله موجودی آگاه و مختار با هستی برقرار کند. عقل و تجربه محدود آدمی به دلیل احاطه نداشتن بر همه واقعیات و حقایق مربوط به این روابط، نمی توانند بدون راهنمایی دین متکفل تنظیم و تدبیر شایسته آن ها شوند. از این رو تخصیص هدایت نظام معیار دینی و برخی از جنبه های زندگی با مقصود از تشریح دین به مثابه آیین جامعه زندگی منافات دارد (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۹۳).

و) ساحت تربیت اقتصادی و حرفه ای:

ساحت تربیتی اقتصادی و حرفه ای بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی است که ناظر به یکی از ابعاد مهم زندگی آدمی یعنی بعد اقتصادی و معیشتی انسان ها است. این ساحت ناظر به رشد توانایی های متربیان در تدبیر امر معاش و تلاش اقتصادی و حرفه ای است (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰).

اقتصاد بخش مهمی از زندگی فردی و اجتماعی را تشکیل می دهد و می تان آن را علم تدبیر معاش دانست. مکاتب مختلف متناسب با مبانی فکری و نظریه خود اقتصاد را معنا کرده اند که در اینجا پرداختن به این موضوع مقدور نیست، اما آنچه مسلم است این است که

مکاتب الهی از جمله اسلام به اقتصاد به عنوان یک هدف نمی نگرند بلکه به آن نگاهی ابزاری دارند، به این معنا که آن را در خدمت اهداف متعالی و معنوی قرار می دهند. (اسدی، ۱۳۹۳).

ی) ساحت تربیت علمی و فناورانه

این ساحت ناظر به کسب شایستگی ها است که متریبان را در شناخت و بهره گیری و توسعه تجارب بشری در زمینه علمی و فناوری یاری کند تا قادر شوند با عنایت به تحولات آینده نسبت به جهان هستی و استفاده و تصرف مسولانه در طبیعت بینشی ارزشمدار کسب کنند (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰).

یافته های پژوهش:

هدیه های آسمانی سوم:

ساحت	اعتقادی، عبادی اخلاقی	سیاسی، اجتماعی	زیستی و بدنی	زیبایی شناختی و هنری	اقتصادی و حرفه ای	علمی فناورانه	مجموع
فراوانی	۱۸	۶	۰	۰	۱	۱	۲۶
درصد	۶۹/۲۳	۲۳/۰۷	۰	۰	۳/۸۵	۳/۸۵	۱۰۰

بررسی هدیه های آسمانی سوم نشان می دهد که از ۲۶ آیه و روایت مورد بررسی ۱۸ مورد ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی ۶ مورد ساحت تربیتی اجتماعی و سیاسی و ساحت های تربیتی اقتصادی و حرفه ای و علمی فناورانه هر کدام یک مرتبه مورد توجه قرار گرفته اند. این بررسی نشان می دهد که ساحت های تربیتی زیستی بدنی و زیبایی شناختی و هنری در آیات و روایات هدیه های آسمانی سوم مورد توجه قرار نگرفته اند.

هدیه های آسمانی چهارم:

ساحت	اعتقادی، عبادی اخلاقی	سیاسی، اجتماعی	زیستی و بدنی	زیبایی شناختی و هنری	اقتصادی و حرفه ای	علمی فناورانه	مجموع
فراوانی	۱۷	۱۲	۱	۱	۱	۱	۳۳
درصد	۵۱/۵۲	۳۶/۳۶	۳/۰۳	۳/۰۳	۳/۰۳	۳/۰۳	۱۰۰

بررسی هدیه های آسمانی چهارم نشان می دهد که از ۳۳ آیه و روایت مورد بررسی ۱۷ مورد ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی و در ۱۲ مورد به ساحت تربیتی اجتماعی سیاسی پرداخته شده است. همچنین به سایر ساحت های تربیتی هر کدام یک مرتبه مورد توجه قرار گرفته اند.

هدیه های آسمانی پنجم:

ساحت	اعتقادی، عبادی اخلاقی	سیاسی، اجتماعی	زیستی و بدنی	زیبایی شناختی و هنری	اقتصادی و حرفه ای	علمی فناوریانه	مجموع
فراوانی	۲۳	۱۴	۲	۰	۴	۲	۴۵
درصد	۵۱/۱۲	۳۱/۱۱	۴/۴۴	۰	۸/۸۹	۴/۴۴	۱۰۰

بررسی آیات و روایات هدیه های آسمانی پنجم نشان می دهد که از ۴۵ آیه و روایت مورد بررسی در ۲۳ مورد به ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی در ۱۴ مورد به ساحت تربیتی سیاسی اجتماعی، در ۲ مورد به ساحت تربیتی زیستی بدنی، در ۴ مورد به ساحت تربیتی اقتصادی و حرفه ای و در ۲ مورد به ساحت تربیتی علمی فناوریانه توجه شده است. همچنین بررسی ها نشان داده است که ساحت تربیتی زیبایی شناختی و هنری در آیات و روایات هدیه های آسمانی پنجم مورد توجه قرار نگرفته است.

هدیه های آسمانی ششم:

ساحت	اعتقادی، عبادی اخلاقی	سیاسی، اجتماعی	زیستی و بدنی	زیبایی شناختی و هنری	اقتصادی و حرفه ای	علمی فناوریانه	مجموع
فراوانی	۱۶	۱۲	۵	۲	۳	۲	۴۰
درصد	۴۰	۳۰	۱۲/۵	۵	۷/۵	۵	۱۰۰

بررسی آیات و روایات هدیه های آسمانی ششم نشان می دهد که از ۴۰ آیه و روایت مورد بررسی در ۱۶ مورد ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی، در ۱۲ مورد ساحت تربیتی اجتماعی و سیاسی، در ۵ مورد ساحت تربیتی زیستی و بدنی، در ۲ مورد ساحت تربیتی زیبایی شناختی و هنری، در ۳ مورد ساحت تربیتی اقتصادی و حرفه ای و در ۲ مورد ساحت تربیتی علمی فناوریانه مورد توجه قرار گرفته اند.

نکته: تعداد بسیار کمی آیه در کتاب هدیه های آسمانی دوم ابتدایی وجود داشت که همگی مربوط به ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی بودند؛ بنابراین از قرار دادن آن ها در نتیجه مقاله صرف نظر شده است.

هدیه های آسمانی ابتدایی:

ساحت	اعتقادی، عبادی اخلاقی	سیاسی، اجتماعی	زیستی و بدنی	زیبایی شناختی و هنری	اقتصادی و حرفه ای	علمی فناوریانه	مجموع
فراوانی	۷۴	۴۴	۸	۳	۹	۶	۱۴۴
درصد	۵۱/۳۹	۳۰/۵۵	۵/۵۶	۲/۰۸	۶/۲۵	۴/۱۷	۱۰۰

نتایج تجميع اعداد میزان توجه به ساحت های تربیتی در آیات و روایات هدیه های آسمانی دوره ابتدایی نشان می دهد که از ۱۴۴ آیه و روایت مورد بررسی در ۷۴ مورد به ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی در ۴۴ مورد به ساحت تربیتی سیاسی و اجتماعی در ۸ مورد به ساحت تربیتی زیستی و بدنی، در ۳ مورد به ساحت زیبایی شناختی و هنری، در ۹ مورد به ساحت تربیتی اقتصادی و حرفه ای و در ۶ مورد به ساحت تربیتی علمی فناوریانه توجه شده است.

نتیجه گیری:

از آنجا که سند تحول بنیادین برای ایجاد تحول شگرف در نظام تعلیم و تربیت کشور تدوین شده است؛ بدین منظور در این پژوهش آیات و روایات کتاب های هدیه های آسمانی ابتدایی از منظر توجه به ساحت های ششگانه تربیت در سند تحول بنیادین مورد بررسی قرار گرفته اند. نتایج بررسی نشان می دهد که در بیش از نیمی از آیات و روایات کتاب های هدیه های آسمانی ابتدایی به ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی توجه شده است. علاوه بر این در میان آیات و روایات باقی مانده به ساحت تربیتی اجتماعی و سیاسی بیشتر پرداخته شده است به گونه ای که به وضوح مشخص است که به ساحت های باقی مانده به مقدار خیلی کمی توجه شده است. بنابراین هر چند در کتاب های هدیه های آسمانی به همه ساحت های تربیتی پرداخته شده است اما این توجه به ساحت ها به طور متوازن نبوده است و فراوانی بیشتری به ساحت های تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی و اجتماعی و سیاسی نسبت به سایر ساحت ها تعلق دارد. با توجه به اینکه دین اسلام برنامه کامل برای رشد همه جانبه انسان ها است و آیات و روایات زیادی در خصوص تعالی بعد های مختلف آدمی وجود دارد بنابراین انتظار می رود مولفان کتاب های درسی هدیه های آسمانی به ساحت های تربیتی که کمتر مورد لطف قرار گرفته اند توجه بیشتری نشان دهند

منابع

- جمعی از نویسندگان(۱۳۹۹)، کتاب هدیه های آسمانی ششم ابتدایی، تهران: شرکت افست
- جمعی از نویسندگان(۱۴۰۰)، کتاب هدیه های آسمانی پنجم ابتدایی، تهران: شرکت افست
- جمعی از نویسندگان(۱۴۰۰)، کتاب هدیه های آسمانی چهارم ابتدایی، تهران: شرکت افست
- جمعی از نویسندگان(۱۴۰۰)، کتاب هدیه های آسمانی سوم ابتدایی، تهران: شرکت افست
- جمعی از نویسندگان(۱۴۰۰)، کتاب هدیه های آسمانی دوم ابتدایی، تهران: شرکت افست
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش(۱۳۹۰)، تهران: دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش
- شورای عالی آموزش و پرورش(۱۳۹۰)، مبانی نظری سند تحول بنیادین، تهران: شورای عالی وزارت آموزش و پرورش
- عابدی، فاطمه؛ منادی، مرتضی؛ خادمی اشکذری، ملوک و کیامنش، علیرضا(۱۳۹۷)، واکاوی عوامل موثر بر تحقق پذیری تربیت دینی دانش آموزان، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، دوره جدید(۳۸)، ۱۴۵-۱۶۹.
- نورانی، حیدر(۱۳۸۰)، کیفیت بخشی آموزش و پرورش دوره ابتدایی: با رویکرد کیفیت مدیریت دانش، تهران: قو.
- ظهراپی اصل، مهران؛ قلی زاده آرخلو، حانیه و شیروانی شیرازی، علی(۱۴۰۰)، بررسی اشعار کتب فارسی دبستان بر اساس ساحت های ششگانه تربیت، اولین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت، بندرعباس.
- محمدی پویا، فرامرز؛ صالحی، اکبر و مومیوند، فاطمی(۱۳۹۴)، تحلیل محتوای نهج البلاغه بر اساس ساحت های ششگانه تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، پژوهش نامه نهج البلاغه، دوره ۳، شماره ۱۰.
- رمضانی، سمیه؛ آهنی، معصومی و آیتی، محسن(۱۳۹۶)، تحلیل محتوای کتاب علوم سوم ابتدایی با تاکید بر ساحت های ششگانه تعلیم و تربیت، همایش ملی تغییر در برنامه درسی دوره های آموزش و پرورش، شماره ۱۳۵.
- شیروانی شیرازی، علی؛ حیدری، فاطمه و حسینی، سید حانیه(۱۳۹۹)، تحلیل محتوای دعای کمیل بر اساس ساحت های ششگانه تربیت، نشریه پویا در آموزش علوم انسانی دانشگاه فرهنگیان، شماره ۲۱.
- اسدی، علی(۱۳۹۳)، نظام اقتصاد اسلامی الگویی کامل برای اقتصاد مقاومتی، فصلنامه سیاست راهبردی کلان، سال دوم(۵)، ۳۹-۲۵.
- کهندل، جواد؛ مصطفی لو، فاطمه و مصطفی لو، حمیده(۱۳۸۴)، ارتباط تعلیم و تربیت اسلامی با ساحت زیستی و بدنی سند تحول بنیادین مبتنی بر فرمایشات مقام معظم رهبری؛ همایش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دوره ۱.